

7. Ramziddin Tursunov. (2025). IJTIMOIIY ONG VA MA’NAVIYAT TUSHUNCHASI HAMDA UNING MAZMUN-MOHIIYATI. *Kelajak o’qituvchisi - Kelajak Bunyodkori*, 1(2), 36-40.

**ZAMONAVIY TA’LIMDA INSON ONGINING UYG’ONISHI: SUN’IY INTELLEKT,
REFLEKSIYA VA IJODIY TAFAKKUR INTEGRATSIYASI**

**Yomg’irova Durdona Begzod qizi
Choriyeva Nozima Farhod qizi**

Chirchiq davlat pedagogika universiteti Turizm fakulteti, 2-kurs talabasi

yomgirovadurdona@gmail.com +998 88 672 14 06

nozimachoriyev@gmail.com +998 99 169 98 86

Ilmiy rahbar: Ochilova Xursanoy Mahmud qizi

Chirchiq davlat pedagogika universiteti Turizm fakulteti, Turizm kafedrasida dotsenti

ochilovaxursanoy26@gmail.com

Annotatsiya: Mazkur maqolada zamonaviy ta’lim jarayonida inson ongining uyg’onishi sun’iy intellekt, refleksiya va ijodiy tafakkur integratsiyasi kontekstida tahlil qilinadi. Muallif ta’limdagi texnologik yutuqlar va inson tafakkuri o’rtasidagi o’zaro ta’sirni ilmiy-falsafiy nuqtai nazardan yoritadi. Sun’iy intellektning tafakkurga ijobiy va salbiy ta’siri, refleksiya mexanizmining ahamiyati hamda ijodiy fikrlashning o’quv jarayonidagi roli ko’rib chiqiladi. Tadqiqot natijasida inson ongining uyg’onishi texnologik emas, balki ma’naviy va tafakkuriy inqilob sifatida talqin qilinadi. Shuningdek, ta’lim tizimini inson markaziga yo’naltirishga oid amaliy tavsiyalar keltiriladi.

Kalit so’zlar: sun’iy intellekt, refleksiya, ijodiy tafakkur, ong, zamonaviy ta’lim, falsafa, tafakkur inqilobi, texnologik taraqqiyot.

**THE AWAKENING OF HUMAN CONSCIOUSNESS IN MODERN EDUCATION:
INTEGRATION OF ARTIFICIAL INTELLIGENCE, REFLECTION AND CREATIVE
THINKING**

**Yomg’irova Durdona Begzod qizi
Choriyeva Nozima Farhod qizi**

Students, Faculty of Tourism, Chirchik State Pedagogical University, 2nd year

yomgirovadurdona@gmail.com +998 88 672 14 06

nozimachoriyev@gmail.com +998 99 169 98 86

Scientific Supervisor: Ochilova Xursanoy Mahmud qizi

Associate Professor, Department of Tourism, Chirchik State Pedagogical University

ochilovaxursanoy26@gmail.com

Abstract: This article examines the awakening of human consciousness in modern education through the integration of artificial intelligence, reflection, and creative thinking. The author analyzes the interaction between technological progress and human cognition from both scientific and philosophical perspectives. The study explores the positive and negative effects of AI on thinking, the importance of reflection, and the role of creativity in the learning process. It concludes that the awakening of consciousness is not technological but a moral and intellectual revolution. Practical recommendations for human-centered education are also provided.

Keywords: artificial intelligence, reflection, creative thinking, consciousness, modern education, philosophy, cognitive revolution, technological development.

**ПРОБУЖДЕНИЕ ЧЕЛОВЕЧЕСКОГО СОЗНАНИЯ В СОВРЕМЕННОМ ОБРАЗОВАНИИ:
ИНТЕГРАЦИЯ ИСКУССТВЕННОГО ИНТЕЛЛЕКТА, РЕФЛЕКСИИ И ТВОРЧЕСКОГО
МЫШЛЕНИЯ**

**Ёмгирова Дурдона Бегзод кизи
Чориева Нозима Фарход кизи**

Студентки 2 курса, Факультет туризма, Чирчикский государственный педагогический университет

yomgirovadurdona@gmail.com +998 88 672 14 06
nozimachoriyev@gmail.com +998 99 169 98 86

Научный руководитель: Очилова Хурсаной Махмуд кизи

Доцент кафедры туризма, Чирчикский государственный педагогический университет
ochilovaxursanoy26@gmail.com

Аннотация: В статье рассматривается пробуждение человеческого сознания в современном образовании через интеграцию искусственного интеллекта, рефлексии и творческого мышления. Автор анализирует взаимодействие технологического прогресса и человеческого разума с научной и философской точек зрения. Изучаются положительные и отрицательные стороны влияния ИИ на мышление, значение рефлексии и творчества в образовательном процессе. Делается вывод, что пробуждение сознания представляет собой не технологическое, а духовно-интеллектуальное явление. В конце приведены практические рекомендации по гуманизации образования.

Ключевые слова: искусственный интеллект, рефлексия, творческое мышление, сознание, современное образование, философия, интеллектуальная революция, технологическое развитие.

Kirish: Insoniyat tarixida har bir davr o‘ziga xos tafakkur inqilobi bilan esda qolgan. Qadimda bu yozuv va so‘z orqali, Uyg‘onish davrida — ilm-fan orqali, XXI asrda esa ong va sun‘iy intellektning uyg‘unligi orqali ro‘y bermoqda. Zamonaviy ta‘lim endilikda faqat bilim berish jarayoni emas, balki inson ongini uyg‘otish, uni reflektiv va ijodiy fikrlashga o‘rgatish jarayoniga aylandi. Demak, zamonaviy ta‘limning asosiy maqsadi — insonning reflektiv, ijodiy va raqamli tafakkurini integratsiyalash orqali yangi ong paradigmasini shakllantirishdir. Bu esa insonni ma‘lumot iste‘molchisi emas, balki ong yaratuvchisiga aylantiradi.

Inson ongining uyg‘onishi — bu shunchaki bilim olish yoki yangilik o‘rganish emas, balki o‘z fikrini yaratish, anglash va uni rivojlantirish jarayonidir. Tarix davomida tafakkur insoniyatning eng ulkan qudrati bo‘lib kelgan. Ammo raqamli inqilob davrida texnologiyalar va sun‘iy intellekt hayotimizning har bir sohasiga kirib kelar ekan, inson tafakkuri asta-sekin avtomatlashtirilgan tizimlar soyasida qolmoqda. Bu esa ta‘limning eng asosiy maqsadi — ongni uyg‘otish tamoyiliga tahdid soladi.

Platon “ta‘lim bu ruhni uyg‘otishdir” deganida, u insonning ichki imkoniyatlari, bilishga bo‘lgan tabiiy ehtiyoji haqida so‘z yuritgan edi. Freire esa “Insonni o‘qitish — uni tayyor bilim bilan to‘ldirish emas, balki uni o‘ylashga majbur etishdir” degan. Afsuski, bugungi raqamli ta‘limda o‘quvchi tayyor javoblarni qabul qiluvchi mexanizmga aylanib bormoqda. Harari “21 asr uchun 21 dars” asarida inson tafakkurining avtomatlashtirilishi, ongni texnologik tizimlar tomonidan boshqarilishi xavfi haqida ogohlantiradi. Unga ko‘ra, inson o‘z fikrlash jarayonini texnologiyaga topshira boshlasa, u asta-sekin o‘z “men”ini yo‘qota boshlaydi. Shunday ekan, ta‘lim tizimi bugun inson ongini himoya qiluvchi, uni qayta uyg‘otuvchi eng kuchli mexanizm sifatida faoliyat yuritishi zarur.

Inson ongining passivlashuvi va texnologik determinizm.

Raqamli asr insoniyatga cheksiz ma‘lumot, tezkor aloqa va oson o‘rganish imkoniyatlarini berdi. Ammo bu yutuqlar bilan bir qatorda tafakkurning passivlashuvi kuzatilmoqda. Odamlar o‘z fikrini tahlil qilish o‘rniga algoritmik javoblarga tayanmoqda, tafakkur jarayoni esa avtomatlashtirilgan tizimlar soyasida qolmoqda.

Psixolog N. Carr o‘zining “The Shallows” asarida internet insonning chuqur tafakkur qobiliyatini zaiflashtirayotganini ta‘kidlaydi. Frommning “Egallash yoki bo‘lish” konsepsiyasida esa shunday fikr bor: “Zamonaviy jamiyat insonni bilim egasiga emas, balki ma‘lumot omboriga aylantirdi.”

Ta‘limdagi test tizimlari, standartlashtirilgan baholash usullari va tayyor javoblarga asoslangan dars shakllari o‘quvchilarning ijodiy va tanqidiy fikrlash qobiliyatini cheklaydi. Natijada inson “bilimli, ammo o‘ylay olmaydigan” darajaga tushib qolmoqda. Shu kabi ma‘lumotlardan kelib chiqib aytganda, texnologik determinizm inson tafakkurini cheklab, ongni passiv holatga olib kelmoqda. Endilikda ta‘limning vazifasi — bu o‘zgarishni anglash, boshqarish va insonni ongli tafakkur egasiga qaytarishdir. [1]

Sun‘iy intellekt va refleksiya o‘rtasidagi dialektik bog‘liqlik

Sun‘iy intellekt inson tafakkurining raqibi emas — u uning modellashtirilgan ko‘zguvidir. AI insonning fikrlash jarayonini takrorlay oladi, lekin anglash qobiliyatiga ega emas. Insonni mashinadan farqlovchi eng muhim fazilat — bu refleksiya, ya‘ni o‘z fikrini kuzatish, tahlil qilish va o‘zgarishga tayyor bo‘lish qobiliyatidir.

Refleksiya ta’lim jarayonida ongni uyg‘otuvchi mexanizmdir. U o‘quvchiga bilimni faqat o‘zlashtirish emas, balki uni tahlil qilish, shaxsiy tajriba bilan solishtirish imkonini beradi. Deleuze fikricha, “inson o‘z fikrini anglamaguncha, u hali fikrlamagan bo‘ladi.” [2]

Vygotskiy refleksiyani shaxsning o‘z bilim faoliyatini anglash va takomillashtirish jarayoni sifatida izohlaydi. Dewey va Schön tadqiqotlari ham refleksiya o‘quvchida tanqidiy fikrlash, hissiy barqarorlik va ijodkorlikni kuchaytirishini ta’kidlaydi. Shunday ekan, sun’iy intellekt ta’limda refleksiyani kuchaytiruvchi vositaga aylanishi lozim. Masalan, ChatGPT, Gemini, Copilot kabi tizimlar o‘quvchi yoki o‘qituvchiga o‘z fikrini tahlil qilish, yangi yondashuvlarni sinab ko‘rish imkonini beradi. Biroq yakuniy natija baribir inson tafakkuri mahsuli bo‘lib qoladi — chunki refleksiya faqat ong orqali mavjud bo‘ladi. [3]

Ijodiy tafakkur integratsiyasi: Inson markazli ta’lim sari.

Ijodiy tafakkur — inson ongining eng yuqori bosqichi. U mavjud bilimni takrorlamaydi, balki yangi g‘oyalar, ma’nolar va shakllarni yaratadi. Albert Einstein aytganidek: “Tasavvur — bilimdan ham muhimroq, chunki bilim chegaralangan, tasavvur esa butun olamni qamrab oladi.” [4]

Ijodiy tafakkur o‘quvchini iste’molchidan yaratuvchiga aylantiradi. AI texnologiyalarini ijodiy mashg‘ulotlar bilan uyg‘unlashtirish: masalan, virtual laboratoriyalar, interaktiv yozuv mashg‘ulotlari, dizayn va san’at integratsiyasi o‘quvchining o‘ylash, kashf etish va o‘z fikrini ifodalash salohiyatini oshiradi. [5]

UNESCO’ning “Future of Education” hisobotida qayd etilishicha, XXI asr ta’limining eng muhim vazifasi — o‘quvchini o‘ylovchi, yaratadigan va o‘zgarishga tayyor shaxs sifatida shakllantirishdir. Demak, ijodiy tafakkur integratsiyasi inson markazli ta’limning poydevoridir. [7]

Tavsiyalar va amaliy yo‘nalishlar

1. Sun’iy intellektni inson tafakkurining raqibi emas, balki hamkori sifatida talqin etish. AI texnologiyalari o‘qituvchi va o‘quvchining tafakkur doirasini kengaytiruvchi, reflektiv va ijodiy jarayonni kuchaytiruvchi vosita bo‘lishi kerak.

2. Refleksiya mashg‘ulotlarini ta’lim dasturlariga kiritish.

Har bir o‘quvchi o‘z fikrini tahlil qilish, savol berish, baholash va o‘z ustida ishlashga o‘rgatilishi zarur.

3. Ijodiy tafakkurni rivojlantiruvchi fanlararo loyihalarni yo‘lga qo‘yish.

San’at va texnologiya, adabiyot va raqamli media, biologiya va falsafa o‘rtasidagi integratsiya ijodkor shaxslarni shakllantiradi.

4. O‘qituvchilarni refleksiv va texnologik tafakkurga tayyorlash.

Pedagoglar AI vositalarini nafaqat ishlatish, balki ularning natijalarini tahlil qilishga ham o‘rgatilishi kerak.

5. Ta’limni inson markaziga qaytarish.

Texnologiya vosita, ong esa maqsad bo‘lishi lozim. Inson ta’limning obyekti emas, balki subyekti sifatida qaralishi zarur.

Xulosa: Yangi asr ta’limi insonni raqamli axborot oqimida yo‘qolib ketmaslikka, balki ongini uyg‘otishga, refleksiya orqali o‘z “men”ini anglashga yo‘naltirishi zarur. Sun’iy intellekt inson tafakkuriga yordamchi vosita bo‘lishi, biroq hech qachon uning o‘rnini egallamasligi kerak. Chunki haqiqiy tafakkur — bu anglash, sezish va yaratuvchanlikdir.

Inson tafakkurining uyg‘onishi — bu texnologik qulayliklardan ustun bo‘lgan ichki inqilobdir. Shu bois, kelajak ta’limining eng muhim vazifasi insonni texnologiyadan foydalanuvchiga emas, ong yaratuvchisiga aylantirishdir.

Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yhati:

1. Carr, N. (2020). The Shallows: What the Internet Is Doing to Our Brains. W.W. Norton & Company.
2. Gardner, H. (2011). Frames of Mind: The Theory of Multiple Intelligences. Basic Books.
3. Pinker, S. (2018). Enlightenment Now: The Case for Reason, Science, Humanism, and Progress. Penguin.
4. Dewey, J. (1933). How We Think. Boston: D.C. Heath and Company.
5. Toffler, A. (1980). The Third Wave. Bantam Books.
6. Karimov, I. A. (1998). Yuksak ma’naviyat — yengilmas kuch. Toshkent: O‘zbekiston.
7. UNESCO (2023). AI in Education: Policy and Practice Report. Paris: UNESCO Press.
8. O‘rmonjonov Azizbek Muhammadjon o‘g‘li. (2025). INKLYUZIV TA’LIMNING MOHIYATI, MAQSADI VA RIVOJLANISH TENDENSIYALARI. (2025). *Kelajak o‘qituvchisi - Kelajak Bunyodkori*, 1(2), 701-710.

9. Tursunov Ramziddin Abdixalil-o’g’li. (2025). JAMIYAT HAYOTIDA IJTIMOIIY ONG VA MA’NAVIYAT UYG’UNLIGI. *TA’LIM VA TARAQQIYOT*, 4(4), 324-330.

O’ZBEK ADABIYOTI VA UNI O’QITISHNING ZAMONAVIY YECHIMLARI

Ilmiy rahbar: Ikramova Muhtaram,

Namangan Davlat Pedagogika Institutining tayanch doktoranti

E-mail: muhtaramikramova@gmail.com

Shamilova Zuhra

Namangan Davlat Pedagogika Institutining 1-bosqich talabasi

E-mail: khusnitdinovnazuhra@gmail.com

Annotatsiya. Maqolada o’zbek adabiyotini o’qitishning zamonaviy usullari va ta’lim jarayonidagi samarali yondashuvlar tahlil qilinadi. Alisher Navoiy, Cho’lpon, Fitrat kabi adiblarning fikrlari hamda zamonaviy metodik adabiyotlar asosida o’quvchilarning adabiyotga qiziqishini oshirish yo’llari ko’rsatib berilgan. Shuningdek, UNESCO va OECD xalqaro tajribasi asosida raqamli ta’lim vositalarining ahamiyati ham yoritilgan.

Kalit so’zlar: O’zbek adabiyoti, zamonaviy metodika, innovatsion yondashuv, interfaol usul, raqamli ta’lim, ijodiy fikrlash, estetik tarbiya.

UZBEK LITERATURE AND MODERN SOLUTIONS FOR ITS TEACHING

Annotation. The article analyzes modern methods of teaching Uzbek literature and effective approaches in the educational process. It highlights the views of writers such as Alisher Navoi, Cho’lpon, and Fitrat, as well as ways to increase students’ interest in literature based on contemporary methodological works. In addition, the importance of digital learning tools is examined in the context of UNESCO and OECD international experience.

Keywords: Uzbek literature, modern methodology, innovative approach, interactive method, digital education, creative thinking, aesthetic education.

УЗБЕКСКАЯ ЛИТЕРАТУРА И СОВРЕМЕННЫЕ РЕШЕНИЯ ЕЁ ПРЕПОДАВАНИЯ

Аннотация. В статье рассматриваются современные методы преподавания узбекской литературы и эффективные подходы в образовательном процессе. Освещаются взгляды таких писателей, как Алишер Навои, Чулпон и Фитрат, а также пути повышения интереса учащихся к литературе на основе современных методических трудов. Кроме того, на основе международного опыта ЮНЕСКО и ОЭСР раскрывается значение цифровых образовательных средств.

Ключевые слова: узбекская литература, современная методика, инновационный подход, интерактивный метод, цифровое образование, творческое мышление, эстетическое воспитание.

Adabiyot insonning ruhiy dunyosini shakllantiruvchi eng muhim manba hisoblanadi. O’zbek adabiyoti esa xalqimiz tarixiy xotirasi va ma’naviy boyligining ko’zgusidir. Alisher Navoiy “Adab – insonni inson qilur” deya adabning tarbiyaviy kuchini ta’kidlagan (Navoiy, Mahbub ul-qulub, 2019). Fitrat esa “Adabiyot – millat ko’zgusidir” degan (Fitrat, O’zbek adabiyoti tarixi uchun materiallar, 2017). Shuningdek, Cho’lpon “Millatning istiqboli – ilm, millatning saodati – ma’rifatda” deya ilm va adabiyotning millat kelajagidagi o’rmini ko’rsatgan (Cho’lpon, Kecha va kunduz, 2019). O’zbek adabiyotining asosiy xususiyatlari, milliy ruh, tarixiy va madaniy qadriyatlarni yoritadi. O’qituvchilar zamonaviy texnologiyalarni qo’llashlari muhim ahamiyatga ega. O’zbek adabiyoti boy madaniyat va tarixga ega, bu uni o’qitishda muhim bo’lgan asosiy yutuqlarni keltirib chiqaradi. Zamonaviy yondashuvlar bilan yaxshi tushuniladi.

O’zbek adabiyoti yoshlarni milliy qadriyatlar va insoniy fazilatlar ruhida tarbiyalashda beqiyos ahamiyatga ega. Navoiy o’zining “Xamsa” asarida insonparvarlik va muhabbatni ulug’lagan (Navoiy, Xamsa, 2016). Shuningdek, Cho’lpon asarlarida erkinlik va ma’rifat g’oyalari asosiy o’rinni egallaydi.

Bugungi kunda adabiyotni o’qitishda innovatsion yondashuvlar muhim o’rin tutadi. J. Yo’ldoshev interfaol metodlarning samaradorligi haqida shunday deydi: “O’quvchi darsda faol ishtirok etsa, asarni